

EIROPAS PARLAMENTS: ATTIECĪBAS AR DALĪBVALSTU PARLAMENTIEM

Virzība uz ciešāku Eiropas integrāciju ir mainījusi dalībvalstu parlamentu lomu. Ir izveidoti vairāki instrumenti sadarbībai starp Eiropas Parlamentu un dalībvalstu parlamentiem, lai nodrošinātu efektīvu demokrātisko ES likumdošanas procesa kontroli visos līmeņos. Šo tendenci ir pastiprinājuši ar Lisabonas līgumu ieviestie noteikumi.

JURIDISKAIS PAMATS

Līguma par Eiropas Savienību (LES) 12. pants un Protokols Nr. 1 par valstu parlamentu lomu Eiropas Savienībā.

MĒRĶI

A. Sadarbības pamatojums

Jau pats Eiropas integrācijas process paredz, ka kompetences, kas iepriekš bijušas dalībvalstu valdībām, tiek nodotas kopējām iestādēm, kurām ir lēmumu pieņemšanas pilnvaras, tādējādi samazinot dalībvalstu parlamentu nozīmi likumdošanā, budžeta pieņemšanā un izpildvaras kontrolē. Lai gan vairāku no valstīm uz Eiropas Savienības līmeni nodoto pienākumu saņēmēja sākotnēji bija Padome, Eiropas Parlaments (EP) pakāpeniski ir ieguvis pilnas parlamentārās funkcijas.

- Dalībvalstu parlamenti ir apzinājušies, ka efektīvāka kontrole pār valdības darbu ES lietās un ciešāka sadarbība ar Eiropas Parlamentu ir iespēja palielināt ietekmi ES politikas izstrādē un vienlaikus nodrošināt ES attīstību atbilstoši demokrātijas principiem.
- Savukārt Eiropas Parlaments kopumā uzskata, ka ciešas attiecības ar dalībvalstu parlamentiem palīdzētu stiprināt tā leģitimitāti un tuvināt ES pilsoņiem.

B. Sadarbības aspekta attīstība

Eiropas integrācijas gaitā dalībvalstu parlamentu loma sākotnēji samazinājās: ES pilnvaras palielinājās un kompetences joma paplašinājās, kamēr Padomē par normu ir kļuvis vairākuma balsojums un ir pieaugušas arī Eiropas Parlamenta likumdošanas pilnvaras.

Līdz 1979. gadam Eiropas Parlaments un dalībvalstu parlamenti bija organiski saistīti, jo deputātus izraudzījās no dalībvalstu parlamentu deputātu vidus. Pārejot uz Eiropas Parlamenta ievēlēšanu tiešās vēlēšanās, šīs saites zuda, un aptuveni desmit gadus

attiecību faktiski nebija. Nepieciešamība tās atjaunot kļuva acīmredzama 1989. gadā, kad tika nodibināti kontakti un parādījās mēģinājumi atjaunot sākotnējās organiskās saites. To veicināja Māstrihtas līgums, jo tajā bija iekļautas divas deklarācijas par šo jautājumu (Nr. 13. un Nr. 14.), kuras it īpaši paredz:

- pienācīgi atzīt dalībvalstu parlamentu iesaistīšanos Eiropas Savienības darbībās (attiecīgo valstu valdībām “laikus” jāinformē dalībvalstu parlamenti par ES likumdošanas priekšlikumiem un vajadzības gadījumā jāorganizē kopīgas konferences);
- Eiropas Parlamentam ciešāk sadarboties ar dalībvalstu parlamenti, sistemātiskāk organizējot saziņu, apmainīties ar informāciju, organizēt regulāras sanāksmes un pēc iespējas sniegt savstarpēju nodrošinājumu.

Turklāt dalībvalstu parlamenti pakāpeniski ieguva kontroles pilnvaras pār valdību darbībām Eiropas lietās, to panākot ar konstitucionālām reformām, valdības saistībām, pašu parlamentu darbības metožu izmaiņām un ar dažu dalībvalstu konstitucionālo tiesu interpretētajiem valsts konstitucionālajiem noteikumiem. Dalībvalstu parlamentu ES lietu komitejām sadarbībā ar Eiropas Parlamentu šajās norisēs bija būtiska loma.

Amsterdamas līgumam pievienotais protokols par dalībvalstu parlamentu lomu mudināja dalībvalstu parlamentus vairāk iesaistīties ES darbībās un pieprasīja nekavējoties tiem pārsūtīt apspriežu dokumentus un priekšlikumus, lai dalībvalstu parlamenti tos varētu izskatīt pirms lēmuma pieņemšanas Padomē. Valstu parlamenti bija svarīga loma Konventa par Eiropas nākotni debatēs (1.1.4.), un tie bija apspriežu temats vienā no 11 darba grupām. Komisija 2006. gada maijā piekrita pārsūtīt visus jaunus priekšlikumus un apspriežu dokumentus dalībvalstu parlamenti. Līdz ar Lisabonas līgumu šis “politiskais dialogs” ir kļuvis par Komisijas juridisku pienākumu. Līgums par Eiropas Savienības darbību (LESD) valstu parlamenti nodrošina tiesības uz plašāku informāciju no ES iestādēm, kurām ir pienākums nosūtīt visus tiesību aktu projektus un pieteikumus pievienoties Eiropas Savienībai. Ar Lisabonas līgumu dalībvalstu parlamentu loma tika vēl vairāk pastiprināta, iesaistot tos Līgumu pārskatīšanas procedūrās, kā arī novērtēšanas mehānismos attiecībā uz ES politikas īstenošanu brīvības, drošības un tiesiskuma jomā. Ar to tika arī oficiāli paredzēta dalībvalstu parlamentu un EP sadarbība saskaņā ar Protokolu par valstu parlamentu lomu Eiropas Savienībā.

Turklāt ar Lisabonas līgumu tika ievērojami palielināta valstu parlamentu loma ES likumdošanas procesā, ieviešot agrīnās brīdināšanas mehānismu (EWM), proti, sistēmu, kas ļauj dalībvalstu parlamenti pārraudzīt, kā likumdošanas priekšlikumos tiek respektēts subsidiaritātes princips (Protokols Nr. 1 par valstu parlamentu lomu Eiropas Savienībā un Protokols Nr. 2 par subsidiaritātes principa un proporcionalitātes principa piemērošanu). Astoņu nedēļu laikā pēc tiesību akta priekšlikuma nosūtīšanas dalībvalstu parlamenti var nosūtīt Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas priekšsēdētājiem argumentētu atzinumu, norādot, kāpēc viņi uzskata, ka attiecīgais projekts neatbilst subsidiaritātes principam. Tiesību aktu priekšlikumi var tikt bloķēti, ja vairums parlamentu par to panāk konsensu. Taču galīgais lēmums jāpieņem likumdevējām iestādēm (Eiropas Parlamentam un Padomei) (1.2.2.). Kopš Lisabonas līguma stāšanās spēkā šis mehānisms ir izmantots trīs reizes – 2012. gada maijā

attiecībā uz priekšlikumu Padomes regulai par to, kā īstenojamas tiesības uz kolektīvu rīcību saistībā ar brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību ("Monti II")^[1], 2013. gada oktobrī attiecībā uz priekšlikumu regulai, ar ko izveido Eiropas Prokuratūru^[2], un 2016. gada maijā attiecībā uz [priekšlikumu pārskatīt direktīvu par darba ņēmēju norīkošanu darbā](#)^[3]. Līgumā ietverti arī jauni panti, kuros skaidrota dalībvalstu parlamentu loma ES institucionālajā uzbūvē (LES 10. un 12. pants).

Pēc ES valstu parādu krīzes sākuma 2010. gada martā eurozonas valstu parlamentu loma glābšanas tiesību aktu ratifikācijā un pārskatīšanā ir parādījusi, cik nozīmīga ir cieša sadarbība un pastāvīga informācijas apmaiņa starp dalībvalstu parlamentiem un Eiropas Parlamentu. Līguma par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā, kurš stājās spēkā 2013. gada janvārī, 13. pantā ir paredzēta konkrēta sadarbība starp valstu parlamentiem un Eiropas Parlamentu parlamentārajā kontrolē ekonomikas un finanšu pārvaldības jomā.

SASNIEGUMI: SADARBĪBAS INSTRUMENTI

A. Eiropas Savienības parlamentāro asambleju priekšsēdētāju konferences

Pēc 1963. un 1973. gadā notikušajām tikšanās reizēm šādas konferences tiek rīkotas regulāri kopš 1981. gada. Sākotnēji tās notika ik pēc diviem gadiem, un tajās piedalījās dalībvalstu parlamentu priekšsēdētāji un Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs. Tās sagatavo ģenerālsekretāru sanāksmēs, un tajās apspriež konkrētus valstu parlamentu un Eiropas Parlamenta sadarbības jautājumus. Pēdējos gados parlamentu priekšsēdētāji šādā veidā ir tikušies katru gadu. Kopš 1995. gada Eiropas Parlaments ir uzturējis ciešas attiecības ar asociēto valstu un pievienošanās kandidātvalstu parlamentiem. Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs un šo valstu parlamentu priekšsēdētāji ir regulāri tikušies, lai apspriestu pievienošanās stratēģijas un citus aktuālus jautājumus.

B. Eiropas Parlamentārās pētniecības un dokumentācijas centrs (ECPRD)

"Lielajā Vīnes konferencē" 1977. gadā tika izveidots Eiropas Parlamentārās pētniecības un dokumentācijas centrs. Centrs ir dokumentēšanas un izpētes pakalpojumu tīkls, kurā notiek cieša sadarbība ar mērķi atvieglot piekļuvi informācijai (tostarp dalībvalstu un Eiropas datubāzēm) un koordinēt pētniecību, lai novērstu divkārtu darbu. Centrs nodrošina pētījumu centralizāciju un izplatīšanu un ir izveidojis tīmekļa vietni, lai uzlabotu informācijas apmaiņu. Tā reģistrs palīdz pilnveidot saziņu starp dalībvalstu parlamentu dažādiem pētniecības departamentiem. Šo centru kopīgi vada Eiropas Parlaments un Eiropas Padomes Parlamentārā asambleja. Tajā piedalās parlamenti no Eiropas Savienības un Eiropas Padomes dalībvalstīm, un tā pakalpojumus var izmantot arī to valstu parlamenti, kurām ir novērotāja statuss Eiropas Padomes Parlamentārajā asamblejā.

[1]Priekšlikums Padomes regulai par to, kā īstenojamas tiesības uz kolektīvu rīcību saistībā ar brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību (COM(2012)0130).

[2]Priekšlikums – Padomes Regula par Eiropas Prokuratūras izveidi (COM(2013)0534).

[3]Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 16. decembra Direktīvu 96/71/EK par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā (COM(2016)0128).

C. Kopienas parlamentu konference

Ideja par šādu konferenci īstenojās 1990. gadā Romā ar nosaukumu "Eiropas izbraukuma sanāksmes". Šo sanāksmju tēma bija "Kopienas nākotne – priekšlikumu par Ekonomikas un monetāro savienību un Politisko savienību ietekme uz Kopienas un dalībvalstīm un, konkrētāk, dalībvalstu parlamentu un Eiropas Parlamenta loma", un tajās piedalījās 258 dalībnieki – 173 no dalībvalstu parlamentiem un 85 no Eiropas Parlamenta. Šī iniciatīva netika turpināta.

D. Eiropas Savienības valstu parlamentu Eiropas lietu komiteju konference (COSAC)

Šādas konferences rīkošanu sākotnēji ierosināja Francijas Nacionālās asamblejas priekšsēdētājs, un kopš 1989. gada sanāksmes notiek reizi pusgadā, un tajās piedalās dalībvalstu parlamentu par ES jautājumiem atbildīgās komitejas, kā arī Eiropas Parlamenta deputāti. Tās sanāksmēs katru parlamentu pārstāv seši deputāti. Konferenci rīko ES prezidējošās valsts parlaments, un to kopīgi sagatavo Eiropas Parlaments un prezidentūras trijotnes valsts parlamenti; katrā konferencē apspriež Eiropas integrācijas svarīgākās tēmas. COSAC nav lēmējinstītūcija, bet gan konsultatīva un koordinējoša parlamentāra struktūra, kas lēmumus pieņem pēc vienprātības principa. Protokolā par dalībvalstu parlamentu lomu Eiropas Savienībā ir īpaši noteikts, ka COSAC var dot jebkādu ieguldījumu, ko tā uzskata par piemērotu ES iestāžu interesēm. Tomēr COSAC lēmumi nekādā ziņā nav saistoši dalībvalstu parlamentiem, kā arī nekādā veidā neietekmē to nostāju.

E. Apvienotās parlamentārās sanāksmes

Pēc gūtās pieredzes Eiropas Konventā gan Eiropas Parlamenta, gan valstu parlamentu deputāti uzskatīja, ka būtu lietderīgi izveidot pastāvīgu politiskās sadarbības forumu, lai risinātu specifiskus jautājumus. Attiecīgi Eiropas Parlamenta un dalībvalstu parlamentu deputāti kopš 2005. gada tiek apvienotajās parlamentārajās sanāksmēs, lai risinātu svarīgus jautājumus, kuri skar parlamentus saistībā ar ES politikas izstrādes un institucionālās attīstības procesu.

F. Citi sadarbības instrumenti

Lielākā daļa Eiropas Parlamenta pastāvīgo komiteju apspriežas ar dalībvalstu atbildīgajām struktūrām, rīkojot divpusējas vai daudzpusējas sanāksmes, kā arī priekšsēdētāju un referentu vizītes.

Saziņa starp Eiropas Parlamenta politiskajām grupām un dalībvalstu parlamentu atbildīgajām grupām ir attīstījusies dažādi atkarībā no politiskajām partijām vai valstīm.

Administratīvā sadarbība attīstās, jo īpaši organizējot praksi Eiropas Parlamenta dienestos un ierēdņu apmaiņas. Lielākās daļas dalībvalstu parlamentu pārstāvju biroji atrodas Eiropas Parlamenta ēkā, kurā atrodas Direktorāts attiecībām ar valsts parlamentiem. Arvien lielāka nozīme ir savstarpējai informācijas apmaiņai par parlamentu darbu, it īpaši par likumdošanu, galvenokārt pateicoties modernajām informācijas tehnoloģijām, piemēram, interneta datu un komunikāciju tīklam IPEX, ko uztur datu apmaiņas un komunikācijas elektroniska platforma (<http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/home/home.do?appLng=EN>).

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Eiropas Parlaments 2018. gada 19. aprīlī pieņēma [rezolūciju par Līguma noteikumu par dalībvalstu parlamentiem īstenošanu](#)^[4], kurā norādīja, ka dalībvalstu parlamenti uzlabo un aktīvi veicina labu Eiropas Savienības konstitucionālo darbību, tādējādi nodrošinot lielāku plurālismu un demokrātisko leģitimitāti. Tas arī atzīst, ka valstu valdību pārskatatbildība pret dalībvalstu parlamentiem joprojām ir “valstu parlamentu palātu lomas Eiropas Savienībā galvenais stūrakmens”. Lai gan EP uzsver, ka kopš Lisabonas līguma stāšanās spēkā agrīnās brīdināšanas sistēma ir reti izmantota, tomēr uzskata, ka to varētu reformēt pašreizējā Līguma sistēmā. Šajā sakarībā tas aicina Eiropas Komisiju piemērot tehniskās paziņošanas periodu, lai sniegtu papildu laiku no dienas, kad dalībvalstu parlamenti saņem tiesību aktu projektus, un dienu, kad sākas astoņu nedēļu laikposms. Turklāt EP atbalsta dalībvalstu parlamentu iespēju iesniegt Komisijai konstruktīvus priekšlikumus, lai pozitīvi ietekmētu Eiropas debates un Komisijas iniciatīvas pilnvaras. Visbeidzot, tas ierosina vairākus priekšlikumus, kuru mērķis ir nostiprināt pašreizējos EP un dalībvalstu parlamentu sadarbības instrumentus.

Eeva Pavy
02/2020

[4]Eiropas Parlamenta 2018. gada 19. aprīļa rezolūcija par Līguma noteikumu par dalībvalstu parlamentiem īstenošanu ([2016/2149\(INI\)](#)) ([P8_TA\(2018\)0186](#)).

